Jukka Leskelä
23.9.2022

Energiateollisuuden kanta EU:n komission esitykseen neuvoston asetukseksi korkeisiin energianhintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä

Energiateollisuus pitää tärkeänä, että EU:n jäsenmaat tekevät toimia, joilla voidaan helpottaa kotitalouksien ja yritysten energialaskujen nousua. Jäsenmaat ovatkin näitä toimia jo mittavasti päättäneet ja toimeenpanneet ja Energiateollisuus on tukenut Suomen hallituksen päätöksiä näiltä osin.

Komission asetuksessa hätätoimenpiteistä esitys sähkön säästön ja sähkön kulutushuippujen alentamisesta ovat yleisesti ottaen kannatettavia. Ne ovat keskeinen keino myös alentaa korkeimpia sähkömarkkinahintoja.

Sen sijaan **esitys sähköntuottajien tuottokatosta on epäonnistunut**. Esityksen tavoitteenakaan ei ole alentaa sähkön markkinahintoja. Sen sijaan esitys pyrkii säätämään hintakaton osalle sähköntuotannosta ja kerätä rahaa jäsenmaille.

Esitys olisi Energiateollisuuden arvion mukaan erittäin arvaamaton koko sähkömarkkinoiden ja sitä kautta sähköjärjestelmän toiminnalle. Nykyisessä muodossaan se voisi merkittävästi vaikeuttaa sähkön kysynnän ja tarjonnan tasapainoa ja vaarantaa sähkön riittävyyden huippukulutustilanteissa. Se puuttuisi markkinoihin tavalla, joka merkittävästi heikentää yritysten ja niiden rahoittajien mahdollisuuksia toteuttaa investointeja.

Esityksen vaikutukset voivat arvaamattomalla tavalla muuttaa tapaa tehdä kauppaa sähköllä. Tällaisten muutosten vaikutukset voivat olla vakavia ja pitkävaikutteisia.

Esityksestä ei ole tehty minkäänlaista vaikutusarviota ja sen valmistelu on tehty kiireellä laiminlyöden sähkömarkkinoiden asiantuntijoiden kuuleminen ja näkemykset. Ei ole varmaa, että esitys alentaisi kotitalouksien ja yritysten energialaskuja. Se voisi jopa niitä nostaa. Energiateollisuus pitää esitystä **paraatiesimerkkinä huonosta lainsäädännöstä ja huonosta lainsäädännön valmistelusta**.

Energiateollisuus myös kiistää, että tuotantoyhtiöiden mahdolliset suuret tuotot olisivat Suomessa ongelma. Sähköntuotanto on valtaosin Suomessa julkisen sektorin omistuksessa, jolloin mahdolliset lisätuotot olisivat jo julkisen sektorin käytössä. Omistajat – kunnat ja valtio – voivat käyttää mahdollisia lisätuottoja harkintansa mukaan kansalaisten ja yritysten ahdinkoa helpottamaan. Verotus olisi merkittävä tulonsiirto kunnilta valtiolle. Monet kunnat ovat jo omistajaohjauksen kautta subventoineet asukkaittensa sähkölaskuja. Esitys voisi viedä tältä edellytykset.

Loppuosa tuotannosta on melkein kokonaan vientiteollisuuden omistuksessa. Senkään kilpailukykyedellytyksiä ei kannata leikata energiakustannuksia nostamalla.

Esitys olisi myös erittäin vaikeasti toteutettavissa. Se on valmisteltu niin kiireessä, että erittäin keskeiset kysymykset ovat ratkomatta. Komission ratkaisu on jättää nämä huolet jäsenmaiden ratkaistavaksi. Energiateollisuuden on hyvin vaikea nähdä, miten esitys voitaisiin esimerkiksi Suomessa toimeenpanna niin, että se olisi esitetyn aikataulun mukaan käytössä, koska se edellyttäisi merkittävää uutta lainsäädäntöä ja viranomaistoimintoja sekä niiden edellyttämää toimeenpanoa yrityksissä.

Energiateollisuus ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.energia.fi

Komission tuottokattoa koskeva esitys on ilmiselvästi esitys verotuksesta. Suomen tulee kiistää esityksen hyväksyminen enemmistöpäätöksenä, koska tämän hyväksyminen olisi vaarallinen ennakkotapaus toimivallan laajentamisesta EU:n ja jäsenmaiden välillä.

Energiateollisuuden kanta on, että Suomen tulee ensisijaisesti huolehtia siitä, että jäsenmaat voivat toteuttaa esityksen tavoitteita myös muilla tavoilla kuin komission tuottokattoperiaatteella. Koska esityksellä ei pyritä vaikuttamaan markkinahintoihin, erilaisilla kansallisilla sovelluksilla ei tulisi olemaan merkittäviä vaikutuksia EU-maiden väliseen kilpailuun tai kauppaan.

Suomi voisi harkita näiden samojen toimenpanon tavoitteiden toteuttamista esimerkiksi sähköyhtiöiden tulosta verottamalla samaan tapaan kuin komission asetus esittää öljy- ja kaasuyhtiöille. Tämä edellyttäisi, että tällainen jäsenvaltioiden käytettävissä oleva mahdollisuus korvata ns. Tuottokatto poikkeuksellisten tuottojen pohjalta määräytyvällä maksulla kirjataan asetukseen.

Toissijaisesti Suomen on huolehdittava siitä, että asetuksen soveltaminen on kertaluonteista ja määräaikaista sekä kohdistuu vain niihin sähköntuottajiin, jotka todellisuudessa saavat myyntituloja yli tuottokaton. Tämä tarkoittaa, että johdannaiskaupalla, mankalatuotannossa, ppa-sopimuksilla, kahdenvälisellä kaupalla tai muilla tavoin alle tuottokaton myyty sähköön ei kohdistu maksuja tai tuoton leikkauksia.

Soveltamisalan ulkopuolelle olisi rajattava varastoitavan vesivoiman lisäksi koko vesivoima sekä sähkön ja lämmön yhteistuotanto. Vesivoiman määrittely kahteen kategoriaan on Suomen oloissa ongelmallista. Yhteistuotannon osalta yhtiöillä on poikkeuksellisten olojen vuoksi erittäin suuria ongelmia polttoaineen riittävyyden osalta sekä lämmön että sähkön tuotantoon. Yhteistuottajilla tulee säilyä kannustin tuottaa yhteistuotantoa nimenomaan silloin, kun sähköstä on suurin tarve eli kun markkinahinnat ovat korkealla. Mikäli yhteistuotantosähköön sovelletaan tuottokattoa, on riski, että tuottajat kohdistavat polttoaineen käytön muin kuin markkinaperustein, jolloin sähkön tuotannon riittävyys voisi vaarantua.

Sähkön kysynnän ja tarjonnan tasapainon ylläpitämiseksi ja sähkön riittävyyden varmistamiseksi tuottokattoa ei pidä soveltaa kantaverkkoyhtiön tarvitsemiin reservituotteiden markkinoihin eikä päivänsisäiseen sähkökauppaan. Sitä ei myöskään pidä voida soveltaa takautuvasti ennen asetuksen voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin (esim. nyt syksyllä tehtyihin johdannaissopimuksiin Q1/2023.